

Ministerie van Economische Zaken en
Klimaat

Bezoekadres

Dr. Kuiperstraat 3-5
2514 BA Den Haag

Postadres

Postbus 16201
2500 BE Den Haag

T 070-3053333

E info@nlconnect.org

I www.nlconnect.org

Den Haag, 10-04-2018

Betreft: Reactie NLConnect op consultatiedocument actieplan digitale connectiviteit

Geachte heer, mevrouw,

NLConnect behartigt de belangen van telecom- en kabelbedrijven: netbeheerders, internetaanbieders en aanbieders van tv pakketten. De volgende spelers op de markt zijn bij NLConnect aangesloten:

CAI Harderwijk, CAIW, Cambrium, DELTA/Zeelandnet, E-Fiber, CAI Edam-Volendam, Geuzenet, Glasnet, InCompanyMedia, Jonaz, Kabelnoord, Kabeltex, KT Waalre, Matrix IT, Open Fiber, Photonic Networks, PLINQ, SK Pijnacker, SK Veendam, Teleplaza, TriNed, Weserve en Youfone.

De leden van NLConnect bieden consumenten en bedrijven via glasvezel, kabel en draadloze verbindingen onder meer toegang tot breedbandinternet, digitale televisie en telefonie. Onder de leden van NLConnect bevinden zich partijen die hun klanten bedienen met eigen (niet-landelijk dekkende) vaste netwerken, partijen die wholesaletoegang aan derden (waaronder andere leden van NLConnect) leveren alsmede partijen die wholesaletoegang afnemen bij andere partijen.

Wij zijn van mening dat een toekomstvaste breedband-infrastructuur en hoogwaardige digitale toepassingen van levensbelang voor onze maatschappij en de zich snel ontwikkelende digitale economie. We willen dat overal in ons land uitmuntende connectiviteit is.

De leden van NLConnect die een eigen netwerk exploiteren hebben de afgelopen jaren - ondanks hun beperkte omvang en armslag - sterk geïnvesteerd in connectiviteit. Vaak is daarbij gekozen voor verglazing tot in de meterkast. Zo zijn CAIW, Kabelnoord, Kabeltex, CAI Harderwijk, KT Waalre en SK Veendam vergevorderd met het de aanleg van FttH in hun footprints, werken onder meer CAIW (voorheen CIF), Kabelnoord en Kabeltex aan uitrol van FttH in verschillende 'buitengebieden', leggen leden van NLConnect actief glasvezel aan binnen onder meer studentenhuisvesting, appartementencomplexen en naar bedrijventerreinen en is E-Fiber actief met FttH-uitrol in kernen en buitengebieden van verschillende gemeenten. Andere partijen kiezen voor een mix van draadloos, kabel en glasvezel voor ontsluiting van residentiële en zakelijke klanten. Zo heeft DELTA een ambitieuzer tijdspad dan VodafoneZiggo aangaande DOCSIS 3.1. Leden die wholesaletoegang afnemen bij andere partijen leveren tevens geavanceerde dienstverlening aan zakelijke en residentiële klanten, niet zelden met Gigabit verbindingen. Deze activiteiten van de leden dragen nadrukkelijk bij aan de sterke positie van ons land op het gebied van (vaste) connectiviteit en daarmee aan de digitale economie.

Op het moment van schrijven van deze reactie staat NLConnect op het punt te fuseren met de vereniging Vefica en stichting fiberSociety (voorheen e-Society platform en FttH-platform). Na deze fusie zal een vereniging ontstaan van partijen uit de gehele keten van bedrijven die breedbandnetwerken aanleggen en exploiteren, bedrijven die elektronische communicatiediensten leveren over deze digitale infrastructuur alsmede alle partijen die aan deze keten toeleveren. Het is de ambitie van de nieuwe vereniging om de voorsprong die ons land heeft als breedbandland te behouden en uit te bouwen door er voor te zorgen dat elke Nederlander en elk Nederlands bedrijf de beschikking krijgt over toekomstvast breedband. Hierbij speelt glasvezel als drager een centrale rol. Connectiviteit maakt het tevens mogelijk dat verschillende industriepartijen kunnen komen tot innovatieve dienstverlening. In dat kader streven we naar innovatie en een gezonde marktwerking in alle segmenten van de breedband-keten.

Nadat de fusie gestalte heeft gekregen is de nieuwe vereniging, die de naam NLconnect zal gaan dragen, voornemens later dit jaar een eigen connectiviteitsplan voor Nederland op te stellen. Dit plan zullen wij uw departement te zijner tijd vanzelfsprekend doen toekomen.

Vanwege genoemde ambitie is NLConnect aanwezig geweest bij enkele bijeenkomsten over het connectiviteitsbeleid die door uw departement zijn georganiseerd in november 2017. Aldaar hebben wij ons standpunt aangaande verschillende aspecten van het connectiviteitsbeleid kenbaar gemaakt. Wij stellen het bijzonder op prijs dat we met deze consultatie in de gelegenheid worden gesteld schriftelijk te reageren op het voorliggende consultatiedocument.

Hierbij treft u de reactie aan van de vereniging NLConnect, per gestelde vraag.

Trends

1. Herkent u deze ontwikkelingen? Mist u hierbij een belangrijke trend

Enkele van de genoemde trends herkennen wij niet. Dat betreft allereerst de uitspraak dat sprake zou zijn van 'convergentie van content en connectiviteit'. In onze optiek zijn content en connectiviteit juist in toenemende mate verschillende dingen. Zowel op de zakelijke als de residentiële markt merken de leden van NLConnect een toenemende vraag naar 'internet only' producten en op de residentiële markt wordt content juist ook los van connectiviteit aangeboden, bijvoorbeeld via OTT diensten. Wij bemerken in dit kader wel de trend dat met name bij grotere marktpartijen sprake is van steeds verdergaande verticale integratie.

Daarbij is de eerste constatering (dat digitalisering net als de economische en maatschappelijke afhankelijkheid van connectiviteit blijft toenemen en er zodoende nieuwe toepassingen en verbeterde apparaten van de grond komen) niet geheel duidelijk. In onze optiek zijn de nieuwe toepassingen en apparaten te zien als 'toenemende digitalisering' en vergroten zij bij succesvolle adoptie de afhankelijkheden tussen connectiviteit en (content)diensten.

Ten tweede herkennen wij niet de trend dat investeringen in connectiviteit altijd schaal vereisen. Tenminste: schaal is een relatief begrip. De afgelopen jaren hebben laten zien dat juist ook kleinere spelers op de vaste markt investeren in upgrades van hun (lokale en regionale) netwerken. Schaal lijkt vooral een relevante factor voor mobiele netwerken die uit de aard der zaak landelijke dekking vergen alsmede bij content-diensten. Bij die laatste is het een trend dat de schaal zelfs globaal wordt, zoals bij de sVoD dienst van Netflix. Schaal is ook van belang bij de aanleg van breedband in het buitengebied, maar dan gaat het vooral om het bundelen van lokale vraag. Dat schaal 'bijdraagt aan de consolidatie van de markt' lijkt ons wel een feit, maar consolidatie lijkt ons geen doel op zich.

Ten derde vragen wij ons af of er wel daadwerkelijk sprake is van convergentie tussen vaste en mobiele netwerken. Partijen die beide soorten netwerken bezitten zetten deze primair geschieden in, wellicht met als enige uitzondering de gevallen waar geen vaste aansluiting realiseren omdat het mobiel goedkoper kan. Verder wordt de vaste connectiviteit (grote capaciteit en lage prijs) bij consumenten vooral gebruikt voor het verbinden van een groot aantal mobiele apparaten, maar ook dat is geen convergentie.

Wij herkennen ons verder in grote lijnen in de geschetste trends. Wat betreft de trend dat de bandbreedtebehoefte blijft toenemen spreken wij graag onze waardering uit voor het grondige onderzoek dat eind 2016 in opdracht van uw departement is verricht door Dialogic en TNO (De toekomst van digitale connectiviteit in Nederland). Wij onderschrijven de conclusies wat betreft de vraag naar capaciteit in digitale connectiviteit die hierin worden getrokken, namelijk dat deze vraag in de periode tot 2016 exponentieel zal blijven toenemen met daarbij een toenemend belang van complete dekking, lage latency en hoge betrouwbaarheid.

Spectrum

2. Welk verdeelinstrument acht u geschikt voor de lokale uitgifte van frequenties in de 26 GHz-band en waarom? Het streven bij de uitgifte is om veel verschillende gebruikers de kans te geven 5G dienstverlening te ontwikkelen en aan te bieden. U kunt hierbij denken aan veiling, het verdeelinstrument "verdeling-op-afroep" of vergunningverlening o.b.v. volgorde van binnenkomst.

In zijn algemeenheid is NLConnect van mening dat er voldoende ruimte moet zijn voor spectrumgebruik anders dan het mobiele aanbod van landelijke mobiele aanbieders. Daarbij denken wij met name aan voldoende spectrum voor lokaal breedband om plekken waar vaste verbindingen onhaalbaar zijn. Voor capaciteitsspectrum (in hoge frequenties en dus met een beperkte range) liggen verdeelinstrumenten als vergunningverlening op basis van volgorde van binnenkomst of verdeling-op-afroep voor de hand.

3. Wat vindt u van het idee om 2x20 MHz c.q. 1x40 MHz beschikbaar te stellen voor bedrijfsspecifieke toepassingen, op basis van een licht vergunningsregime (in een door 3GPP gestandaardiseerde frequentieband)?

Geen bijzondere mening

4. Wat vindt u van het idee om op EU-niveau te pleiten voor het vergunningsvrij bestemmen van de 66-71 GHz-band?

Geen bijzondere mening

5. Voor welke toepassingen en diensten wilt u de 3,5 GHz-band gaan (blijven) gebruiken, en hoe (bijv. landelijk, regionaal, lokaal, met hoge of lage vermogens, opstelhoogte van antennes, etc.)?

Het is van groot belang dat voldoende frequentieruimte beschikbaar blijft voor lokale breedbandnetwerken. DELTA werkt in delen van Zeeland samen met Greenet aan het ontsluiten van de laatste Zeeuwse adressen zonder snelle internetverbinding. Gezien de relatief grote 'fijnmazigheid' van het kabelnetwerk in Zeeland betreft het hier adressen die realistisch gezien niet zonder grote subsidie kunnen worden ontsloten met een vaste verbinding. Het gaat echt om het 'buiten-buitengebied', met een omvang van maximaal 9000 adressen. In 5 gebieden is de vraagbundeling inmiddels succesvol afgerond. Voor deze ontsluiting gebruiken DELTA en Greenet de 3,5 GHz band, waarvoor vergunningen met een looptijd tot 2026 zijn verleend voor lokaal gebruik.

Het is van het grootste belang dat partijen die investeren in de ontsluiting van het buitengebied via dit spectrum investeringszekerheid hebben. Wij verzoeken uw departement maatregelen te nemen om deze investeringszekerheid te borgen en tevens te garanderen dat op geen enkele wijze onderbreking van de dienstverlening zal optreden als gevolg van rijksbeleid.

Het kan in onze optiek nooit de bedoeling zijn dat vanwege de uitrol van de ene vorm van snel internet (5G) de andere vorm van snel internet (vast-draadloze verbindingen) moet wijken. Mogelijk kan de 3,5 GHz band in de toekomst worden gedeeld door mobiele operators en aanbieders van lokale breedbandnetwerken, aangezien de vraag naar dit capaciteitsspectrum bij mobiele operators primair in stedelijke gebieden zal liggen, terwijl lokale breedbandnetwerken juist in dunbevolkte gebieden worden ingezet.

Lokaal beleid

6. Overwogen wordt om op landelijk niveau in te zetten op meer transparantie van het lokale beleid, bijvoorbeeld met een website waar per gemeente het antennebeleid en de lokale kosten voor graafwerkzaamheden en leges worden vermeld. Zou u hier een voorstander van zijn?

Transparantie is in onze optiek een goede eerste stap, maar onvoldoende om het daadwerkelijke probleem te adresseren. Wat betreft graafwerkzaamheden zien we helaas maar al te vaak dat gemeenten de aanleg van glasvezel zien als inkomstenbron. Leges worden vaak niet als vast bedrag bepaald, maar kennen vaak ook een variabel bedrag waarbij per strekkende meter wordt gerekend. Ook presenteren gemeenten niet zelden een rekening die in geen enkele verhouding staat tot de kosten die de gemeente moet maken. Daarbij valt ook te denken aan degeneratiekosten. In onze optiek moeten op landelijk niveau regels worden gesteld om gemeenten te verplichten hooguit kostendekkende leges te hanteren en zouden ook andere kosten moeten worden gemaximeerd op een zo laag mogelijk niveau.

De uitrol van glasvezel, of het nu is voor FttC, FttH, FttO of om masten voor 5G aan te sluiten, alsmede het plaatsen van antennes voor mobiele communicatie is van essentieel belang voor onze nationale economie en voor de samenleving als geheel. Wij denken daarom dat de tijd rijp is om dit beleid te nationaliseren.

7. Een ander aspect wat werd genoemd is dat gemeenten soms niet bekend zijn met de landelijke ambities op het gebied van de digitale infrastructuur. Ziet u dit ook en op welke manier kan de Rijksoverheid bevorderen dat gemeenten hiervan bewust worden en weten welke rol zij hierin kunnen spelen om deze ambities te bereiken?

Wij denken inderdaad dat op gemeentelijk niveau niet altijd bij bestuurders helder is wat de ambitie van de Rijksoverheid op het gebied van connectiviteit is. Voorlichting is daarbij derhalve een prima instrument. Onze verwachtingen van het effect daarvan zijn echter niet hooggespannen. Gemeenten hebben in het verleden geen grote interesse in het onderwerp 'kabels en leidingen' aan de dag gelegd. Illustratief is dat VNG gemeenten wat betreft dit onderwerp doorverwijst naar de vereniging Gemeentelijk Platform Kabel en Leidingen, alwaar slechts een kwart van alle gemeenten is aangesloten. Maar zelfs als gemeenten doordrongen zijn van de landelijke ambitie, wil dat niet zeggen dat zij in de graafbewegingen om nodig zijn die ambitie te bereiken geen potentiële bron van inkomsten zien. Zoals hierboven uiteengezet denken wij daarom dat lokaal beleid rondom telecominfra niet langer lokaal zou moeten zijn.

8. Overwogen wordt om normen voor elektromagnetische velden (EMV) vast te leggen, zodat voor EMV landelijk uniforme normen gelden. Bent u voorstander van landelijk vastgelegde EMV-normen? Welke voor- en nadelen ziet u? Zijn er aspecten waar naar uw mening in het bijzonder rekening moet worden gehouden? Ziet u op een ander vlak dat het wenselijk is om lokale regels te harmoniseren?

Wij zijn van mening dat alleen maar met landelijke (uiteraard Europese) normen kan worden gewerkt. Het gaat hier immers om nationale markten voor aanbieders, fabrikanten van apparatuur en gebruikers. De eventuele gevolgen van de elektromagnetische velden zijn voor alle inwoners van ons land gelijk. Dat neemt niet weg dat in landelijke normen vanzelfsprekend verschillen kunnen worden gemaakt tussen bijvoorbeeld stedelijk gebied en platteland.

Investerings

9. Als u één factor moet aanwijzen die de grootste belemmering vormt voor de aanleg van snel vast internet in het buitengebied die de Rijksoverheid zou kunnen helpen op te lossen, welke is dat dan?

Wij merken graag op de het vooral leden van NLConnect waren die de afgelopen jaren hebben geïnvesteerd in de aanleg van snel breedband in het buitengebied. Als voorbeelden kunnen CAIW (voorheen CIF), Kabelnoord, DELTA, Geuzenet, Kabeltex CAI Harderwijk, E-Fiber en KT Waalre dienen. Leden van NLConnect (waaronder CAIW, DELTA, Cambrium, TriNed, PLINQ, SK Veendam, Weserve), bieden ook diensten aan op gerealiseerde netwerken in de buitengebieden. Beide rollen zijn essentieel om van uitrol in het buitengebied een succes te maken. Immer: de grootste belemmering is de mogelijke afwezigheid van voldoende vraag. In vrijwel alle projecten om breedband aan te leggen in het buitengebied wordt gewerkt met vraagbundeling. Deze is nodig om voldoende vraag te genereren om de noodzakelijke investering te kunnen doen. En om die vraagbundeling succesvol te kunnen laten verlopen is nodig dat voldoende professionele aanbieders in staat en bereid zijn om diensten aan te bieden om het netwerk nadat dat is aangelegd.

Om te garanderen dat er voldoende professionele dienstenaanbieders zijn, kan de Rijksoverheid in generieke zin belemmeringen voor deze alternatieve aanbieders wegnemen. Zo zou het helpen wanneer de overstapdrempel voor consumenten die het gevolg is van de weigering van sommige grotere providers om gedurende een langere periode te voorzien in e-mail forwarding voor residentiële klanten zou verdwijnen. Ook de uitwassen van verticale integratie bij grotere providers (die in staat zijn hun eigen content exclusief aan te bieden aan hun klanten) zouden effectief moeten worden aangepakt. NLConnect heeft daar reeds suggesties voor gedaan.

Wij zien geen rol voor de Rijksoverheid om in actie te komen indien de vraagbundeling mislukt, anders dan het verstrekken van subsidie aan de betreffende netbeheerder teneinde alsnog een aansluiting te realiseren. Wanneer we kijken naar belemmeringen in het beleid rondom connectiviteit zijn wij van mening dat uitrol van breedband in het buitengebied allereerst gebaat is bij generieke maatregelen die zijn gericht op het verlagen van drempels voor aanleg en onderhoud van breedband-infrastructuur, zoals het verlagen van leges, het vereenvoudigen van vergunningsprocedures en het verbeteren van de informatieuitwisseling rondom graven in verontreinigde grond.

10. Is er behoefte aan een "gereedchapskist" voor gemeenten en bewonersinitiatieven? Dit zou bijvoorbeeld kunnen bestaan uit een standaardformaat voor business modellen kunnen zijn, of een nieuwe handreiking? Zou het verder wenselijk zijn om vanuit de Rijksoverheid met specifieke probleemgemeenten bestuurlijk overleg te voeren en met een plan van aanpak te komen?

De afgelopen jaren hebben veel initiatieven het daglicht gezien waarbij decentrale overheden en bewonersinitiatieven een rol speelden. Niet in alle gevallen bleek het kennisniveau bij deze initiatieven afdoende. Het antwoord op deze vraag is echter afhankelijk van een evaluatie van de huidige handreiking. Wij hebben die analyse niet verricht.

11. Wat vindt u van de in de bijlage voorgestelde invulling van de dekkingseis voor de te veilen 700 MHz-vergunningen?

Dat voor potentiële aanbieders een harde radiodekkingseis geldt lijkt ons logisch, aangezien de te veilen frequentieruimte een schaars goed is.

12. Wat vindt u er van om per 2022 een datasnelheid te eisen van 30 Mbps download en 3 Mbps upload (lid 2 sub a), en per 2025 100 Mbps download en 10 Mbps upload (lid 2 sub b)? Is dit ambitieus en realistisch, of is hier nog nadere inkadering voor nodig, bijvoorbeeld via de waarschijnlijkheid waarmee deze eis moet worden behaald (x% van de tijd of gevallen)?

Geen bijzondere mening

13. Ziet u een rol voor de Rijksoverheid in het bij elkaar brengen van vraag en aanbod? Heeft u in dit kader plannen waarvoor connectiviteit belangrijk is en waar de Rijksoverheid zo'n faciliterende rol kan spelen?

Wij zien deze rol niet.

Continuïteit

14. Hoe kijkt u aan tegen het afspreken van KPI's met (vitale) telecompartijen voor continuïteit (bijvoorbeeld over hoe lang de voorziening functioneert bij een stroomstoring)?

Hard gedefinieerde standaarden lijken ons beter dan de wat vage eisen die er nu zijn rond continuïteit en bij compensatie van storingen.

15. Op welke manier kan de privaat-publieke crisismanagementstructuur verder worden versterkt?

Geen bijzondere mening

16. Via het programma Telekwetsbaarheid is Agentschap Telecom in gesprek met verschillende partijen, zoals zorginstellingen en energienetbeheerders, over hun afhankelijkheden van telecom en wat ze kunnen doen ingeval de telecomvoorziening uitvalt. Daaruit komt naar voren dat het niet eenvoudig is voor partijen om goed in kaart te brengen wat hun afhankelijkheden zijn van telecomvoorzieningen. Het is echter niet mogelijk voor Agentschap Telecom om alle partijen in Nederland te ondersteunen bij telekwetsbaarheid en bij het kiezen van effectieve beheersmaatregelen om de weerbaarheid te verhogen. Op welke wijze kan de overheid volgens u a) het beste partijen bewust maken van hun afhankelijkheid van telecom en b) partijen ondersteunen bij het nemen van technische of organisatorische maatregelen die handelingsperspectief bieden bij een verstoring van de telecomvoorziening?

Wij denken dat voorlichting hier het beste helpt. Aanbieders kunnen hier ook een rol bij spelen. Zo is het van belang dat ondernemingen gebruik maken van zakelijke aansluitingen en dus niet gebruik maken van consumentenansluitingen. Ondersteuning en advies horen in onze optiek thuis bij de aanbieders.

Innovatie

17. Als het gaat om innovatie van connectiviteit, zou de aandacht van de overheid inderdaad vooral moeten gaan naar 5G, o.a. met experimenten en pilots? Zo niet, waarnaar dan wel?

Wij zien niet in waarom de overheid vooral aandacht zou moeten besteden aan 5G, wanneer dat ten koste zou gaan van de aandacht voor beleidsissues die spelen rondom andere breedbandige netwerken zoals kabel, glasvezel en vast-draadloze verbindingen. Alle netwerken die geschikt zijn voor breedband spelen

immers een rol bij de geconstateerde en gewenste digitalisering. Experimenten en pilots lijken ons primair een zaak van de markt.

18. Welke mogelijkheden ziet u voor 5G-innovatie in sectoren? Wat is daarvoor nodig; zijn er specifieke belemmeringen?

Geen bijzondere mening

19. Welke aanvullende rol kan de overheid spelen bij het ondersteunen van initiatieven? In hoeverre is financiering een knelpunt en kan Europese financiering (Horizon 2020) uitkomst bieden? In hoeverre ziet u meerwaarde in het opzetten van een SBIR, een innovatiecompetitie waarbij ondernemingen wordt gevraagd om te komen met 5G- toepassingen met maatschappelijke relevantie?

Geen bijzondere mening

Vanzelfsprekend altijd bereid tot nadere toelichting,

met vriendelijke groet,

Mathieu Andriessen
Directeur NLConnect